

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ГРОМАДСЬКА СПІЛКА «ХАРКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОНСОРЦІУМ»
КЗ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
КВНЗ «ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»
ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені Г. С. СКОВОРОДИ

Освіта збереже Україну!

Матеріали І Всеукраїнських Прокопенківських читань

(10 червня 2022 року)

м. Харків

Головний редактор:

БОЙЧУК Юрій – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Редакційна колегія:

АСТАХОВА Катерина – доктор історичних наук, професор, ректор Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія»;

БЄЛОВА Людмила – доктор соціологічних наук, професор, директор ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, президент громадської спілки «Харківський університетський консорціум»;

БАШКІР Ольга – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки, голова РМУ ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

БЕРЕЖНА Світлана – доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної і міжнародної діяльності ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ГОЛОБОРОДЬКО Костянтин – доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ДОВЖЕНКО Тетяна – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ЛУК'ЯНОВА Лариса – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України;

ПОКРОСВА Любов – кандидат педагогічних наук, доцент, ректор КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»;

ПОНОМАРЬОВА Галина – доктор педагогічних наук, професор, ректор КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»;

ПОНОМАРЬОВА Наталія – доктор педагогічних наук, професор, декан фізико-математичного факультету ХНПУ імені Г. С. Сковороди ;

ЦАПКО Алла – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ЧЕРНІКОВА Інна – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ШАПОВАЛОВА Олена – начальник редакційно-видавничого відділу ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Затверджено редакційно-видавничою радою

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

(протокол № 6 від 15 червня 2022 року)

Освіта збереже Україну! : матеріали I Всеукраїнських Прокопенківських читань, Харків, 10 черв. 2022 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін.]. – Харків, 2022. – 399 с.

У збірнику відображено тези I Всеукраїнських Прокопенківських читань, присвячених ушануванню пам'яті доктора педагогічних наук, професора, академіка Національної академії педагогічних наук України, заслуженого працівника народної освіти України, Почесного громадянина м. Харкова Прокопенка Івана Федоровича. Він містить роздуми і спогади, пов'язані з постаттю великого педагога сучасності, його думками про націєтворчу місію Вчителя, роль педагогічних університетів як унікальних освітньо-виховних і культурно-духовних центрів підготовки вчителів.

Матеріали стануть у пригоді науковцям, учителям, докторантам, аспірантам, викладачам закладів вищої освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ Гайдусь А.Ю.	83
СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ЛІКАРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Галкіна Т. М.	86
ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ Гнатовська К.С.	89
АЛЬТЕРНАТИВНІ МОДЕЛІ ОТРИМАННЯ ОСВІТИ В СУСПІЛЬСТВІ ЗНАНЬ Гончарова О.С.	93
ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ Довженко Т.О., Небитова І.А.	97
ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ Довченко Н.В.	102
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕСТЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ Донченко О.В.	107
ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ Ємець А.А., Коваленко О.М.	111
БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОРТРЕТ ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО І. Ф. ПРОКОПЕНКО Захарченко В.П., Коробкіна О.Г.	115
ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ Зеленська Л.Д.	119
ПОКЛИКАННЯ: РЕКТОР-НАСТАВНИК Золотухіна С.Т.	127
ІВАН ФЕДОРОВИЧ ПРОКОПЕНКО ТА РОЗВИТОК ВАЛЬДОРФСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ Іонова О.М.	131
MASTERS' PROFESSIONAL TRAINING ON SPECIALTY 016.02 «SPECIAL EDUCATION. OLIGOFRENOPELAGOGY» IN H.S.SKOVORODA KHARKIV NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY Казачінер О.С., Бойчук Ю.Д., Галій А.І.	136
ПОНЯТТЯ «ВИКОНАВСЬКА КОНЦЕПЦІЯ» У ПРОБЛЕМНОМУ ПОЛІ МУЗИКОЛОГІЧНОГО СЕМАНТИЧНОГО ЗНАННЯ Калашник М.П.	140

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ

Довженко Т.О.

доктор педагогічних наук, професор

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна, e-mail: tatanadovzhenko@gmail.com

Небитова І.А.

доктор філософії

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна, e-mail: nebytova.iryana@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6915700>

Майбутнє кожної країни та співдружність народів значною мірою залежать від якісної підготовки майбутніх педагогів. Зараз європейські країни пропонують різноманітні моделі здійснення такої підготовки як за змістом, так і за формою. Європейські об'єднані освітні процеси спонукають до пошуку загальних засад щодо поліпшення системи професійної підготовки педагогічних кадрів [3]. Проте на цьому етапі в Європі спостерігається криза педагогічної професії, незважаючи на заходи, яких активно вживають уряди багатьох країн:

- запровадження централізованої системи преміювання викладачів, які мають більше 10 років педагогічного стажу (Італія);
- виділення фінансування для підвищення заробітної плати вчителів, запрошення дипломованих спеціалістів з інших країн (Велика Британія);
- розробка систем матеріальної винагороди із фондів профспілок працівників освіти для залучення молодих спеціалістів (Швеція) [4].

За даними дослідження, проведеного Берлінським університетом, 56% учителів Великої Британії перебувають у стані нервового стресу; 80% іспанських учителів, як і їхні колеги з Німеччини та Франції, відчувають постійну фізичну втому та психологічну напругу [2].

З вищезазначеного випливає, що підвищення матеріального достатку більше не виступає найважливішим чинником в успішності проведення освітніх реформ, а на перший план виходить зміцнення соціального авторитету вчителя. Так, за даними матеріалів міжнародного дослідження у Фінляндії, середня зарплата вчителя становить 2500 євро на місяць, проте початкова ставка фінського педагога вдвічі менша, ніж люксембурзького. Більші зарплати, ніж у Фінляндії, мають норвезькі та датські вчителі. Стає очевидним, що у всій Західній Європі педагог є однією з найбільш високооплачуваних професій, проте не всі країни досягли таких потужних успіхів в освіті, як Фінляндія.

Слід відмітити, що процес підготовки вчителя має системотворчий характер, оскільки фахівець слідує логічному ланцюжку: «школа – здобуття кваліфікації – професійна діяльність» та фактично повертається у вихідну точку, але вже в новій якості, забезпечуючи відтворення та подальший розвиток системи освіти. З огляду на це, у процесі гармонізації світового освітнього простору підготовка висококваліфікованих педагогічних кадрів є зоною особливої уваги більшості європейських країн.

Зауважимо, що майже у всіх моделях підготовки вчителів структура змісту освіти поєднує два блоки: загальний та професійний. Загальна підготовка включає вивчення дисциплін загального циклу та спеціальних дисциплін. Професійна підготовка передбачає вивчення методики, педагогічних дисциплін та проходження педагогічної практики. При цьому слід брати до уваги варіативність реального наповнення даних змістовних компонентів, враховуючи відсутність загального термінологічного апарату, який можна застосувати у всіх культурних контекстах. Сукупність зазначених компонентів можна розглядати як умовну схему змістовного структурування навчальних програм, що використовуються для підготовки вчителів.

Варіанти поєднання загального та професійного блоків, що покладені в основу організації педагогічної освіти, дозволяють виділити такі структурні моделі:

- синхронна модель, у якій загальна та професійна підготовка

поєднані в загальному курсі вищої освіти. У навчальних програмах, що структуровані відповідно до синхронної моделі, значне місце посідають курси дидактики та методики, а також педагогічна практика (Австрія, Бельгія, Німеччина). Ця модель є основою більшості програм підготовки вчителів для основної школи;

– послідовна модель, у якій професійна підготовка вчителів здійснюється після завершення курсу вищої школи в певній предметній галузі. Тривалість загальної підготовки залежить від структури вищої освіти і становить 3-4 роки. У країнах із послідовною моделлю організації педагогічної освіти для професійної підготовки необхідно мати ступінь бакалавра.

Синхронна модель використовується в Німеччині, Польщі, Чехії, Данії та Естонії, послідовна – у Франції, США, Іспанії, Італії та Болгарії. В інших країнах на альтернативній основі співіснують обидві моделі, які пропонують більш широкий вибір освітніх маршрутів для здобуття кваліфікації педагога.

У деяких країнах, де підготовка вчителів здійснюється відповідно до синхронної моделі, існує додатковий практико-орієнтований компонент професійного блоку, що виділений в окрему фазу навчання – тривала педагогічна практика в школі. У Німеччині та Австрії після здачі першого державного іспиту студенти протягом двох років (в Австрії – одного року) відвідують навчальні семінари з підготовки вчителів та проводять заняття в закріплених за цими семінарами школах. Ця фаза навчання завершується другим державним іспитом, після чого випускники отримують кваліфікацію вчителя.

У послідовній моделі підготовки вчителів Франції простежуються окремі риси синхронної схеми. Студентам, які виявляють інтерес до професії вчителя, надається можливість протягом другого і третього років навчання в університеті (фаза предметної підготовки) додати до курсів вибірково модулі передпрофесійної підготовки, що включають дисципліни педагогічного циклу [1].

Подібна ситуація спостерігається у США, де така схема є

характерною для інтегрованих програм та альтернативних маршрутів підготовки вчителів. Спираючись на матеріали загальноєвропейського моніторингу з проблем підготовки вчителів, європейські дослідники додатково виділяють інтегративну модель підготовки педагогічних кадрів. У цій моделі окремі компоненти навчального плану з предметної та педагогічної галузі об'єднуються в інтегративні курси. При цьому увага концентрується на зв'язку теоретичних та практичних аспектів дисциплін, що вивчаються.

Необхідно підкреслити, що особливе значення підвищення якості підготовки вчителів визначено у «Педагогічній Конституції Європи» [3], адже Конституція окреслює принципи узгодженої транснаціональної політики в галузі педагогічної освіти, визначає принципи формування, організації та діяльності ключових ланок загального механізму підготовки педагогічних кадрів з метою підвищення її якості, спрямовує педагогічну діяльність та сприяє розвитку партнерства країн у системі педагогічної освіти європейського простору.

Отже, європейський досвід підготовки педагогічних кадрів доводить, що центром педагогічної освіти та різних форм підготовки педагога є формування особистості вчителя як людини з високим рівнем освіти, загальнокультурної підготовки, високих духовних та моральних якостей, здатної до навчання та виховання дітей, молоді та студентів відповідно до вимог XXI століття. Сучасний контекст європейської педагогічної освіти визначається гуманістичними нормами, які утвердилися в європейському просторі. Стратегія навчання в системі європейської педагогічної освіти передбачає ефективний вибір стратегій навчання та трансформації власної компетентності. Перспективами розвитку педагогічної освіти в Європі є визначення засад моделювання стратегій навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Fermon Y. Initial and In-service Training in France. Strategies of Change in Teacher Education – European Views / ed O. Gassner. Feldkirch Padagogische Akademie Feldkirch, 2002. P. 150–154.
2. La documentation Française, Paris, 2004. URL: www.debatnational.education.fr (дата звернення: 24.05.2022).
3. Pedagogical Constitution of Europe URL: <http://www.pedagog-mo.ru/docs/articles/documents/pdf> (дата звернення: 24.05.2022).
4. Renaut A. Liberalisme politique et pluralisme culturel. Paris. Pleins feux, 2009. 172 p.